

6. KONVERZE VĚŽOVÝCH VODOJEMŮ – NOVÝ ŽIVOT

Robert Kořínek

Věžové vodojemy jsou nedílnou součástí různých vodovodních systémů. Přestanou-li v nich plnit svou původní funkci, dochází k jejich odstavení, a nabízí se tak hledání možnosti pro nové využití. To lze pojmut různými způsoby – od pouhého zužitkování vnitřního prostoru či konstrukce objektu přes reverzibilní a nízkozásahové úpravy až po zásadní změny vzhledu objektu a uspořádání vnitřních dispozic. Následující příspěvek vychází z výstupů výzkumného projektu *Věžové vodojemy – identifikace, dokumentace, prezentace, nové využití*, a to zejména z výstavy *Konverze věžových vodojemů* (Kořínek, R., Horáček, M., Vonka, M., Pustějovský, J., Štibor, M.: Konverze věžových vodojemů. Výstava, Vodárenská věž Letná, Praha 2021).

Nejstarší nově využívané vodojemy, které byly odstaveny z provozu, často získaly utilitární funkci a sloužily například jako skladiště. Běžná byla i jejich adaptace na bytové účely, zejména pro vodárenské a drážní zaměstnance. Tyto úpravy probíhaly bez zásahu architekta, a především s cílem objekt hospodárně využít. Řadu takových příkladů najdeme hlavně mezi odstavenými drážními věžovými vodojemy.

S utilitárním a hospodárným využitím věžových vodojemů se setkáváme samozřejmě i dnes. Velmi časté je kupříkladu ekonomické zhodnocení jejich vertikál instalací telekomunikační techniky. Současná doba ale nabízí mnohem širší paletu možností, jak věžové vodojemy nově využívat. Odstavený vodojem na sebe může převzít například funkci, která je připomínkou vodárenské historie lokality. Jejich objekty mohou také sloužit pro pořádání jednorázových a příležitostných aktivit či setkání, díky čemuž dostávají dočasné využití. Ve většině těchto situací nejsou zpravidla nutné významnější stavební zásahy. Konverze věžového vodojemu jde však dál a stává se mnohdy pro majite-

le, architekty i projektanty skutečnou výzvou. Tento proces je podmíněn stavebními úpravami. Dochází ke změně prostorové struktury, zásahům do konstrukce, mění se vzhled, objekt prochází výtvarným posunem. Architektonická forma úprav může být různá – od pietní restaurátorské a nízkozásahové úpravy až po razantní intervence zcela současných a často kontrastních forem. Zásadní je vědomá práce prováděná s jasným architektonickým názorem a jednoznačnou koncepcí.

Také na území jižních Čech najdeme několik ukázek zajímavých konverzí věžových vodojemů, které si nyní trochu blíže představíme.

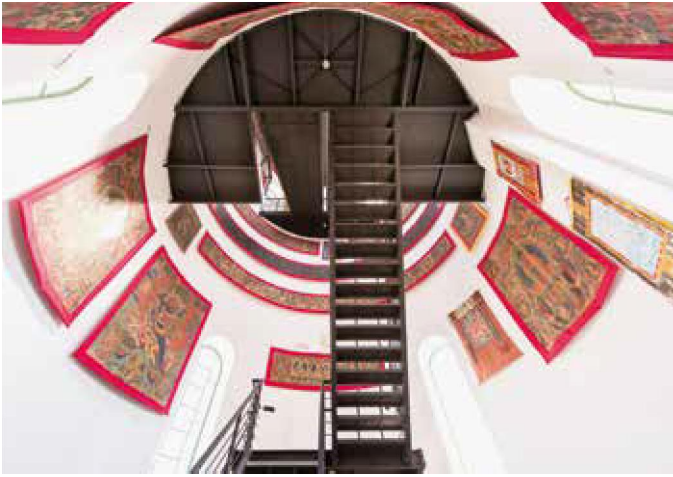
TŘEBOŇ

Jeden z nejhodnotnějších věžových vodojemů na našem území byl roku 1909 postaven dle návrhu architekta Jana Kotěry v Třeboni. Postavila jej firma Ing. Karel Kress z Prahy a jedná se v podstatě o menší kopii věžového vodojemu z dílny stejného architekta i stavební firmy postaveného v roce 1907 v Praze-Michli. Nosná konstrukce je zděná z cihel a nese ocelovou nádrž o objemu 300 m³ (konstruovanou podle patentu německého profesora Otty Intzeho). Akumulační prostor je opláštěn tenkostěnnou železobetonovou konstrukcí a jedná o vůbec jedno z prvních použití železobetonu při stavbě věžového vodojemu na našem území.

Roku 2013 zde našla své místo Galerie buddhistického umění v Třeboni se stálou expozicí buddhisticko-lámaistického obrazového umění Mongolska, Tibetu a Číny. Sbírkou čítá přibližně 140 vystavených předmětů a svým rozsahem je mimořádná nejen v rámci České republiky, ale i ve střední Evropě. Jde především

Obr. 1. Věžový vodojem v Třeboni

Obr. 2. Expozice v třeboňském vodojemu

Obr. 4. Expozice v třeboňském vodojemu pod střešní kopulí

Obr. 3. Expozice v třeboňském vodojemu v bývalé nádrži

o náboženské obrazy a chrámové textilie z období od 18. do poloviny 20. století. Některé obrazy, které se nazývají thanky, dosahují na šířku i několik metrů, a pro jejich instalaci je tak zapotřebí dostatek místa. Válcová vnitřní nosná konstrukce třeboňského

vodojemu takový prostor nabízí, navíc ze segmentového schodiště vedoucího středem vodojemu jsou plátna zavěšená na zdi velmi dobře viditelná. Při adaptaci vodojemu zůstala zachována ocelová nádrž, kterou prochází točité schodiště. Do nádrže je navíc vložena nová podlaha a umístěna část expozice.

Kromě komentovaných prohlídek se zde konají kulturní, vzdělávací a duchovní akce. V okolí galerie je vytvořena meditační zenová zahrada, v protějším areálu se pak nachází park Zahrada soucitu. V porovnání s dalšími konverzemi věžových vodojemů na našem území jde o velmi nápadité a ojedinělé využití stavby tohoto druhu.

ČESKÉ BUDĚJOVICE

Vodárenský areál na Mánesově ulici v Českých Budějovicích se v roce 2015 z části proměnil na veřejně přístupnou odpočinkovou zónu s naučnou stezkou o českobudějovickém vodárenství. Její součástí se také stal věžový vodojem z roku 1882, kdy došlo ke zvýšení původní vodárenské věže, její úpravě v novogotickém stylu a k osazení ocelové nádrže o průměru osm metrů a objemu 250 m³. Níže pak byla usazena druhá nádrž o objemu 38 m³, která

Obr. 5. Věžový vodojem v Českých Budějovicích

Obr. 6. Expozice vodárenství

slouží dodnes potřebám zkušebny vodoměrů. Při komentovaných prohlídkách věžového vodojemu je zde k vidění například systém zachovaného vodovodního potrubí nebo právě uvedené

nádrže. Při příležitostných společenských akcích v areálu bývá do věžového vodojemu situován doprovodný program.

KÁJOV

Bývalý drážní věžový vodojem v Kájově přebudoval jeho majitel na umělecký ateliér. V tomto případě jde ale spíše o pouhé zužitkování stavby a přestavbu na zcela nový objekt než o konverzi věžového vodojemu v tom smyslu, jak je uvedeno výše. Pohledově bývalý drážní věžový vodojem v novém objektu v podstatě zaniká, jeho původní silueta je pouze částečně přiznána. V roce 2016 byla vedle ateliéru postavena další budova v podobě kufru. Ta momentálně slouží jako úložiště autorových soch a uměleckých děl, časem by z něj chtěl udělat galerii.

PUTOVNÍ VÝSTAVA

Na území České republiky je více než desítka zdařilých konverzí věžových vodojemů. V rámci řešení výzkumného projektu se jim podrobněji věnujeme v rámci výstavy *Konverze věžových vodojemů*, která je do konce měsíce listopadu k vidění ve Vodárenské věži Letná v Praze-Bubenči. Výstava blíže popisuje nové funkce těchto objektů, nabízené možnosti využití a v některých případech také náročnost samotné přestavby. Tuzemské příklady jsou s krátkým komentářem doplněny o některé realizované projekty ze zahraničí, které mohou poukazovat na dosud opomíjené přístupy při hledání (a také následného realizování) potenciálu využívání odstavených věžových vodojemů. Výstava zároveň nabízí vlastní ideové návrhy nového využití, v nichž se v některých případech odráží právě i inspirace ze zahraničí. A ačkoliv se již výstava blíží ke svému konci, neskončí úplně, v roce 2022 plánujeme její umístění do galerií věžových vodojemů v Opavě, Týništi nad Orlicí nebo ve Vratimově.

Ing. Robert Kořínek, Ph.D.

Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka, v. v. i.,
pobočka Ostrava, robert.korinek@vuv.cz

Obr. 7. Přestavba vodojemu v Kájově na ateliér